

גמרא סדורה

מסכת שבת

פרק י"ג - "האורג"

מהדורה זו מוקדשת לילדי ונוער עתניאל הנפלאים
שנוסף ללימודיהם ועיסוקיהם באים כל לילה ללמוד את הדף היומי
"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ח, א)

לימוד פרק זה מוקדש לרגל יום נישואינו
שנזכה להמשיך לרוות נחת מכל צאצאיו
מתוך בריאות, שמחה ויראת שמים

המהדורה המעניקה חווית הצלחה
ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

יוצא לאור על ידי עמותת "וכל בניך לימודי ה"
כ"ז סיון תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

תודה רבה לכל הלומדים שהעירו הערות והארות,
בזכותם מהדורה זו טובה יותר.
ובייחוד לרב נתנאל אריאל שהגיה, העיר והאיר הארות רבות בכשרון רב,
את כל מסכת שבת, אני מודה לו ולכולם

©

כל הזכויות שמורות

על הניקוד, הפיסוק החלוקה לסוגיות, פסקאות, עיצוב ועימוד,
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבת פרק י"ג - "האורג" 1. קה, א

רפ"י

מתני'

רבי אליעזר. אתא לפרושי שיעור אורג שמנו באבות מלאכות (לעיל דף עג.) דתנן התם שני חוטיין:

בתחילה. אם זו תחלת אריגתו של בגד:

ואחת על האריג. אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת דמצטרף עם השאר:

בתי נירין. שנתן ב' חוטיין של שתי בנירה שקורין ליצי"ש {ליצי"א: ניר [וראה לעיל סו:]}

:

בנירין ובקירוס. מפרש בגמרא: **בנפה ובכברה**. הנך לאו נירין ממש אלא משרשר ומרכיב חוט אי [של ערב] בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתקנו:

גמ'

כי אתא ר' יצחק תני. מתני הכי ר"א אומר האורג ב' חוטיין בתחלה ולא פליג ר"א ארבנן אלא באחד על האריג:

להאי גיסא. אלימי ג' ולא ב' משום דשנים סתרי דמתוך עוביין אינן נדבקים יפה זה בזה וקטיני בשנים מיחייב:

ואמרי ליה להאי גיסא. אלימי שנים חייב:

דידיעי. דבר הנראה הוא אבל קטיני בשנים פטור:

ובשפה ב' חוטיין ברוחב ג' בתי נירין. יש שאורגין סביב [הבגד] השפה באורך הבגד כולו מין אחר של [שתין] ורוחב ברוחב הבגד כשיעור שלשה בתי נירין והאורג בו שני חוטיין חייב:

למה זה דומה. כלומר להכי מחייבי באריג קצר כי האי ולא אמרי כמלא רוחב הסיט כדמשערינן במתני' באורג באמצע הבגד:

דומה לאורג צלצול קטן. חגורה קצרה שאינה רחבה יותר משלשה בתי נירין:

משנה

רבי אליעזר אומר:

האורג שלשה חוטיין בתחילה, ואחת על האריג - חייב.

וחכמים אומרים:

בין בתחילה בין בסוף - שיעורו שני חוטיין.

העושה שני בתי נירין,

בנירין,

בקירוס,

בנפה,

בכברה,

ובסל - חייב.

והתופר - שתי תפירות,

והקורע - על מנת לתפור שתי תפירות.

גמרא

כי אתא רבי יצחק תני:

"שני"⁴²⁶.

והאנן תנן:

"שלשה!"

לא קשיא:

הא - באלימי,

הא - בקטיני.

אמרי ליה להאי גיסא,

ואמרי ליה להאי גיסא.

"אמרי ליה להאי גיסא":

אלימי - תלתא לא סתרי, תרי סתרי.

קטיני - תרי נמי לא סתרי.

"ואמרי ליה להאי גיסא":

קטיני - תלתא ידיעי, תרי לא ידיעי.

אלימי - תרי נמי ידיעי.

תניא:

"האורג שלשה חוטיין בתחילה, ואחד על האריג - חייב.

וחכמים אומרים:

בין בתחילה בין בסוף - שיעורו שני חוטיין.

ובשפה - שני חוטיין ברוחב שלשה בתי נירין.

הא למה זה דומה?

לאורג צלצול קטן, שני חוטיין ברוחב שלשה בתי נירין."

"האורג שלשה חוטיין בתחילה ואחד על האריג - חייב",

סתמא כרבי אליעזר.

⁴²⁶ כך צריך לומר בלשון זכר, ע"פ דקדוקי סופרים ועוד. וגם לעיל במשנה.

רש"י

על הגס. אריג הרבה :
 על האימרא. תחלת הבגד
 שאורגין בו ערב ממין אחר
 לאימרא :
 ובשפה. לאורך השתי כולו
 עושין אותו :

תניא אידך:

"האורג שני חוטין על הגס,

ועל האימרא - חייב.

רבי אליעזר אומר:

אפילו אחד.

ובשפה, שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין - חייב.

הא למה זה דומה?

לאורג צלצול קטן, שני חוטין על רוחב שלשה בתי נירין".

"האורג שני חוטין על הגס,

ועל האימרא - חייב",

סתמא כרבנן.

2. קה, א

רס"י

תּרתי בבתי נירא וחדא בנירא. ב' פעמי מרכיב לחוט של שתי בבת נירא דהיינו שקורין ליצי"א {פייצ"א: גָדָד (קצה חוט השתי, הנקשר לכובד עליון של הנול):} ואחת בנירא. ופעם שלישית מרכיבו על חוט הנירא שקורין ליצי"א {ניר [וראה לעיל סו:]} המורכב על הקנה: מצוביתא. ביריעת גרדין האורגין ברגל הוא וקורין לימיי"ש {ליאיי"ש: דושה (במתקן הטווייה של הגברים) [אינה מופיעה בכתבי היד אלא רק בדפוס סונצינו, ומכאן שאינה מאת רש"י]} והיא במקום הקנה העולה ויורד ביריעת אריגת נשים שקורין פריש"א {דושה (במתקן הטווייה של הנשים) [אינה מופיעה בכתבי היד אלא רק במהדורת בומברג, ומכאן שאינה מאת רש"י]}:

"העושה שני בתי נירין [בנירין ... - תיב"].

מאי "בנירין"?

אמר אביי:
תּרתי בבתי נירא, וחדא בנירא.

"בְּקִירוֹס".

מאי "בְּקִירוֹס"?

אמר רב:
מְצוּבִיתָא.

רש"י

הא תנינא ליה באבות מלאכות.
ולמה לי למיהדר ולמתנייה הכא
הואיל ולא לפרושי בה מידי
אתא בשלמא אורג משום
פלוגתא ושתי בתי נירין
לאשמועינן בנירין ובקירוס
ובנפה ובכברה וסל דלא תנא לה
התם :

3. קה, א

"וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת".

הא תנינא באבות מלאכות:
"וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת!"

משום דקבעי למיתנא סיפא: **"וְהַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפּוֹר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת"**,
קתני נמי: **"הַתּוֹפֵר"**.

"וְהַקּוֹרֵעַ" - הא נמי תנינא באבות מלאכות!

אלא משום דקבעי למיתני סיפא: **"הַקּוֹרֵעַ בְּחֻמְתּוֹ וְעַל מְתוֹ"**,
משום הכי קתני: **"הַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תְּפִירוֹת"**.

כ"ז

דעבדה. הבגד:
כי כיסתא. הולכת ומתקפלת
 שאין הבגד שוה ובולט בבגד
 כמין כיס וצריך לקרוע הבגד
 למטה ומולל לפניו והתפירה
 מתיישבת:

4. קה, א-ב

"והקורע על מנת לתפור שתי תפירות".

היכי משפחת לה?

קה, ב דעבדה כי כיסתא.

5. קה, ב

רש"י

מתני'

הסיט כפול. מפרש בגמרא סיט הוא הפסק שבין אצבע לאמה כמו שאדם יכול להרחיבו ואם טוה וליבן וניפץ וצבע שהן כולן אבות מלאכות חוט אי ארוך כשיעור הזה חייב:

האורג ב' חוטין שיעורו. ברוחב הבגד כמלא הסיט שאע"פ שלא ארגו על פני כל רוחב הבגד חייב: גמי נראה בעיני דהכי גרסי ורמינהו הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואע"פ כו' ולמאי דגרס הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו אע"פ כו' לא ידענא מאי יצא ידי הקריעה שייד למימר אבחתו ואמאי נקט בחמתו:

יצא ידי הקריעה. שאדם חייב לקרוע על מתו:

הא במת דידיה. ברייתא דקתני חייב במת דידיה שחייב לקרוע עליו הלכך קריעה דידיה לאו קלקול הוא אלא תקון:

והא מתו. נמי קתני במתני': לעול' במת דידיה. שמוטל..... עליו לקוברו ומיהו בהנד דלאו בני אבלו' נינהו שאינן מאותן האמורים בפרשת כהנים (ויקרא כא) אביו ואמו בנו ובתו ואחיו ואחותו:

ופרכינן ואי חכם הוא. זה שמת חיובי מיחייב נמי לקרוע וכיון דמיחייב מתקן הוא ואמאי פטור:

חולצין. יוצאים לפניו חלוצי כתף חלוקו קרוע עד שכתופו חלוצה ערומה:

מברין עליו ברחבה. שהיו מברין האבלין ברחבה סעודה ראשונה שאכל אוכל אינו אוכל משלו ואסור דקאמר ליה רחמנא ליחזקאל (כד) לחם אנשים לא תאכל:

ערבונא שקלי. קודם שיחטא נטלו משכונו:

משנה

הקורע בחמתו ועל מתו, וכל המקלקליו - פטורין.

והמקלקל על מנת לתקן - שיעורו כמתקן.

שיעור: המלבוש,

והמנפץ,

והצובע,

והטווה - כמלא רחב הסיט כפול,

והאורג שני חוטין - שיעורו כמלא הסיט.

גמרא

ורמינהו:

"הקורע: בחמתו,

ובאבלו,

ועל מתו - חייב.

ואף על פי שמחלל את השבת, יצא ידי קריעה!"

לא קשיא:

הא - במת דידיה.

והא - במת דעלמא.

והא "מתו" קתני!

לעולם במת דידיה,

ובהנהג דלאו בני אבילות נינהו.

ואי חכם הוא - חיובי מיחייב!

דתנא:

"חכם שמת - הכל קרוביו.

"הכל קרוביו" סלקא דעתך?!

אלא אימא: הכל כקרוביו.

הכל - קורעין עליו,

הכל - חולצין עליו,

הכל - מברין עליו ברחבה!"

לא צריכא, דלאו חכם הוא.

ואי אדם כשר הוא - חיובי מיחייב!

דתנא:

"מפני מה מתים בניו ובנותיו של אדם בשהו קטנים?

כדי שיבנה ויתאבל על אדם בשר.

כדי שיבכה!?

ערבונא שקלי מיניה!?

אלא: מפני שלא בכה והתאבל על אדם בשר,

שכל הבוכה על אדם בשר - מוחליו לו על כל עונותיו, בשביל כבוד שעשה!"

לא צריכא, דלאו אדם בשר הוא.

ואי דקאי בשעת יציאת נשמה - חיובי מיחייב!

רפ"י

לס"ת שנשרף. הרואה ס"ת שנשרף חייב לקרוע כדאמרינן במו"ק (דף כו.) במגילה ששרף יהויקים דכתיב לא פחדו ולא קרעו בגדים אף נשמת ישראל הניטלת דומה לו שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצות: **הא ר' יהודה כו'**. ומתו אמתו הכי נמי הוה מצי לתרוצי אלא מעיקרא אהדר לאוקמינהו כחד תנא ולא מתוקמא אלא כרי יהודה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא כמוציא את המת לקבורו: **נחת רוח ליצרו**. שמשכך את חמתו: **מי שרי והא תניא כו'**. אלמא לאו מתקן הוא שמלמד ומרגיל את יצרו לבא עליו: **בד**. משמע בקרבך שאם היה בד תשתחוה לאל נכר לבסוף: **שליף מצביייתא**. מן הבגד בחמתו להראותם שהוא כועס ויגורו מלפניו: **מוניני**. ציר של דגים קטנים:

ד'תניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר: העומד על המת בשעת יציאת נשמה - חייב לקרוע, הא למה זה דומה? לספר תורה שנשרפה!"

לא צריכא, דלא קאי בשעת יציאת נשמה.

תינח "מתו", אלא "חמתו" א"חמתו" קשיא!

"חמתו" א"חמתו" נמי לא קשיא:

הא - רבי יהודה,

הא - רבי שמעון.

"הא רבי יהודה" - דאמר: מלאכה שאין צריכה לגופה - חייב עליה.
 "הא רבי שמעון" - דאמר: מלאכה שאין צריכה לגופה - פטור עליה.

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה - במתקן, במקלקל - מי שמעת ליה?!

אמר רבי אבין:

האי נמי מתקן הוא, דקעביד נחת רוח ליצרו.

וכהאי גוונא - מי שרי?!

והתניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום רבי יוחנן בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניך כעובד עבודה זרה. שברך אומנתו של יצר הרע: היום אומר לו: "עשה כך", ולמחר אומר לו: "עשה כך". עד שאומר לו: "עבוד עבודה זרה" - והולך ועובד."

אמר רבי אבין:

מאי קראה?

"לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר" (תהילים פא, ז), איזהו "אל זר" שיש בגופו של אדם? הוי אומר: זה יצר הרע!

לא צריכא, דקא עביד למירמא אימתא אינישי ביתיה.

כי הא: דרב יהודה שליף מצביייתא.

רב אחא בר יעקב תבר מאני תבירי.

רב ששת רמי לה לאמתיה מוניני ארישא.

רבי אבא תבר נכתמא.

6. קה, ב - קו, א

רש"י
 נכתמא. כיסוי הכד :
נודי ספרתה אתה. לשון לנוד לו
 (איוב ב) :
ויקברו אותו. ביהושע כתיב :
שרגש עליהן הר להורגן. שלא
 הספידו כראוי :
מדה כנגד מדה. הוא לא נתאבל
 על שנתקצרו ימי החכם אף
 לחייו לא יחושו מן השמים :
בבלאי. דמבבל סליק :
ימים האריכו. שכלו ימיהם
 בטוב דחשיב אריכות ימים
 כדאמר' בסדר יומא (דף עא.)
 כי אורך ימים ושנות חיים
 יוסיפו וכי יש לך שנים של חיים
 ושנים שאינם של חיים אמר
 רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם
 שמתהפכות עליו מרעה לטובה :
ידאגו. ייראו מן המיתה :
דמת גדול. יש לדאוג הואיל
 ושלטה מדת הדין בראש הבית :
ואמרי לה דמת קטן. שבקלקלה
 מתחילין מן הקטן :

אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:
 כל המוריד דמעות על אדם כשר - הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו,
 שנאמר: "נדי ספרתה אתה, שימה דמעתי בנאדר הלא בספרתך" (תהילים נו, ט).

אמר רב יהודה אמר רב:
 כל המתעצל בהספדו של חכם - ראוי לקוברו בחייו,
 שנאמר: "ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרה,
 אשר בהר אפרים מצפון להר געש" (יהושע כד, ל),
 מלמד שרגש עליהן הר להורגן.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 כל המתעצל בהספדו של חכם - אינו מאריך ימים,
 מדה כנגד מדה,
 שנאמר: "בסאסאה בשלחה תריבנה" (ישעיה כז, ח).

איתיביה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן:
 "זיעבדו העם את ה': כל ימי יהושע,
 וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע" (שופטים ב, ז)!

אמר ליה:
 בבלאי! ימים - האריכו,
 שנים - לא האריכו.

אלא מעתה, "למען ירבו ימיכם וימי בניכם"⁴²⁷ (דברים יא, כא) -
 ימים ולא שנים?!

ברכה שאני.

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 אחד מן האחין שמת - ידאגו כל האחין פולין.
 אחד מבני חבורה שמת - תדאג כל החבורה פולה.

אמרי לה: דמת גדול.

ואמרי לה: דמת קטן.

⁴²⁷ למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ

7. קו, א

רס"י

חוץ מחובל. באדם דמקלקל הוא וחייב דתנן (בי"ק פז). החובל בחברו בשבת פטור מלשלם מפני שנדון בנפשו: ומבעיר את הגדיש מקלקל הוא וחייב כדתנן (שם דף לד:) והוא שהדליק את הגדיש פטור מן תשלומין מפני שנדון בנפשו: **אינה משנה**. דאם מקלקל הוא פטור:

בצריך. לדם היוצא מן החבלה לכלבו ואם מקלקל הוא אצל נחבל מתקן הוא אצל הכלב:

והא תנן כל המקלקלין פטורין. ואפי' חובל ומבעיר וקשיין אהדי ולרי אבהו פריך:

מתני' ר' יהודה. דאית ליה מקלקל בחבורה פטור ולא איתפרש היכא ולי' מתני' ר' יהודה היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הלכך חיובא דחובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו משכחת לה דאע"פ דמקלקל הוא אצל מלאכה עצמה מתקן הוא אצל אחרים ולרי יהודה כי האי גוונא מלאכה הוא משום תקון אחרים אבל מקלקל ואינו מתקן פטור ואע"ג דרישא דמתני' אוקימנא כר"ש דקתני קורע על מתו פטור סיפא ר"י:

וברייתא ר"ש היא. דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה הלכך אין לך חובל ומבעיר שאין מקלקל ואפי' מבעיר עצים לקדרתו מקלקל הוא אצל עצים ומה שהוא מתקן אצל אחרים לר"ש לא חשיב דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אלא משום דמקלקל בחבלה ובהבערה חייב כדיליף לקמיה:

מדאיצטריך קרא. וביום השמיני ביום יתירא ואפי' בשבת ומילה חובל הוא מכלל דשאר מקלקלין בחבורה חייב:

ומדאסר רחמנא הבערה דבת כהן. בשבת (לקמן בפרק ר' אליעזר):

מה לי מתקן כלי. הא נמי מתקן גברא הוא ויש מלאכה בתיקון זה:

בישול פתילה. שהוא מדליק פתילה של אבר ונותנה לתוך פיה ודרך בישול הוא זה וחייב על הבישול שאינו מקלקל האבר בבישולו אלא מתקן וצורף: **סמנין**. של מלאכת המשכן:

"ובל המקלקליו - פטורין".

תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן:

"בל המקלקליו - פטורין,

חוץ: מחובל,

ומבעיר".

אמר ליה:

פוק תני לברא!

"חובל ומבעיר" - אינה משנה.

ואם תמצא לומר משנה,

חובל - בצריך לכלבו,

מבעיר - בצריך לאפרו.

והאנן תנו:

"בל המקלקליו פטורין!"

מתניתין - רבי יהודה,

ברייטא - רבי שמעון.

מאי טעמא דרבי שמעון?

מדאיצטריך קרא למישרא מילה,

הא חובל בעלמא - חייב.

ומדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן,

שמע מינה: מבעיר בעלמא - חייב.

ורבי יהודה?

התם - מתקן הוא,

כדרב אשי.

דאמר רב אשי:

מה לי לתקן מילה, מה לי לתקן כלי?

מה לי לבשל פתילה, מה לי לבשל סמנין?

רש"י

רב יוסף מחוי. האי הסיט כפול
דמתני' כפול ממש בריוח קצר
שבין אצבע לאמה משער שני
פעמים:
מחוי פשוט. בריוח שבין גודל
לאצבע פעם אחד הוא כפול
דמתניתא שיש בו כפלים כאותו
שבין אמה לאצבע:

8. קו, א

"שיעור המלבוש [...] - במלא רחב הסיט כפול".

רב יוסף מחוי כפול.

רב חייא בר אמי מחוי פשוט.

9. קו, א-ב

רפ"י

מתני'

הצד צפור. עד שהכניסו למגדל משטיי"ר {משטיי"ר: מזנון לשמירת אוכל [וראה לעיל לב.]} בלע"ז חייב דזו היא צידתו אבל אם הכניסו לבית אינו ניצוד בכך שיוצא לו דרך חלונות:

וצבי. ניצוד משהכניסו לביתו ונעל בפניו אבל אם הכניסו לגינה או לחצר אין זו צידה: **המחוסר צידה**. שקשה לתופסו שם כדמפרש בגמרא:

גמ'

ביברין. קרפיות מוקפין:

אין צדין מהן ביי"ט. אלמא לאו ניצוד ועומד קא חשיב ליה ש"מ המכניסו לביבר אין זו צידתו: **ואין נותנין לפנייהן מזונות**. כיון דהן מוקצה לא מצי למטרח עלייהו:

הא רבי יהודה. ההיא דאין צדין רבי יהודה היא דבמתניתין לא חשיב לה צידה עד שיכניסו לבית:

עופות אעופות קשיא. דהא בין לר' יהודה בין לרבנן צפור למגדל קאמרי:

ביבר מקורה. הוי ניצוד:

בצפור דרור. מתני' דקתני צפור לבית לא בצפור דרור עסקינן שדרכה לדור בבית כבשדה ונשמטת מזוית לזוית:

משנה

רבי יהודה אומר:

הצד: צפור למגדל,

וצבי לבית - חייב.

וחכמים אומרים:

צפור - למגדל,

וצבי - לגינה,

ולחצר,

ולביברין - חייב.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא כל הביברין שוין.

קוב

זה הכלל:

מחוסר צידה - פטור,

שאינו מחוסר צידה - חייב.

גמרא

תנן התם:

"אין צדין דגים מן הביברין ביום טוב,

ואין נותנין לפנייהם מזונות,

אבל צדין חיה ועוף,

ונותנין לפנייהם מזונות" (ביצה כג:).

ורמיהו:

"ביברין: של חיות,

ושל עופות,

ושל דגים:

אין צדין מהם ביום טוב,

ואין נותנין לפנייהם מזונות!"

קשיא "חיה" א' חיה,

קשיא 'עופות' א' 'עופות'!

בשלמא "חיה" א' חיה' לא קשיא:

הא - רבי יהודה,

הא - רבנן.

אלא 'עופות' א' 'עופות' קשיא!

וכי תימא: 'עופות' א' 'עופות' נמי לא קשיא:

הא - ביבר מקורה,

והא - ביבר שאינו מקורה,

והא בית, דמקורה הוא,

ובין לרבי יהודה ובין לרבנן, צפור למגדל - אין, לבית - לא!

אמר רבה בר רב הונא:

הכא - בצפור דרור עסקינן, לפי שאינה מקבלת מרות.

דתנא דבי רבי ישמעאל:

"למה נקרא שמה 'צפור דרור'? מפני שדורה בבית כבשדה."

רש"י

השתא דאתית להכי, לאוקמינהו לתרווייהו כרבנן: **חיה אחיה נמי**. מוקמי כרבנן: **והא ביבר קטן**. מתניתין דהכא: **והא**. מתניתין דביצה בביבר גדול: **שיחיא**. מרוצה שהוא שוחה לאחוז בה: **עוקצי**. פיארות להשמט בהן:

השתא דאתית להכי, **"חיה" א' חיה** - נמי לא קשיא: **הא** - בביבר גדול, **הא** - בביבר קטן.

היכי דמי ביבר גדול?
היכי דמי ביבר קטן?

אמר רב אשי:
כל היכא דרתיט בתריה ומטי לה בחד שיחיא - ביבר קטן, ואידך - ביבר גדול.

אי נמי,
כל היכא דנפיל טולא דכתלים אהדי - ביבר קטן, ואידך - ביבר גדול.

ואי נמי,
כל היכא דליכא עוקצי עוקצי - ביבר קטן, ואידך - ביבר גדול.

10. קו, ב

רפ"י

ואידך. כל מי שאינו כן :
מכלל דפליגי. והא אוקימנא
 דרבנן נמי בביבר קטן אמרי :
מאי נפקא לך מינה. כ"ש כיון
 דלא פליגי עליה הלכתא
 כוותיה :
זמורתא תהא. אומר השמועה
 בזמירה בעלמא בלא צורך :

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:
לא כל הביבין שוין,
זה הכלל:
מחוסר צידה - פטור,
שאינו מחוסר צידה - חייב."

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:
 הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

אמר ליה אביי:
 "הלכה", מקלל דפליגי!?

אמר ליה:
 מאי נפקא לך מינה?

אמר ליה:
 גמרא גמור זמורתא תהא!?

רש"י

11. קו, ב

סומא וישן עבידי לרבווי.
 לישמט כשמרגישין יד אדם:
אובצנא. עייפות שאינו יכול לזוז
 ממקומו נצוד ועומד הוא:

תנו רבנן:

**"הצד צבי סומא וישן - חייב.
 חיה, וזקן וחולה - פטור".**

אמר ליה אביי לרב יוסף:
 מאי שנא הני, ומאי שנא הני?

הני - עבידי לרבווי,
 הני - לא עבידי לרבווי.

והתניא:

"חולה - חייב!"

אמר רב ששת:

לא קשיא:

הא - בחולה מחמת אישתא,
 הא - בחולה מחמת אובצנא.

12. קו, ב

רס"י

הגזין. מין חגב טהור הוא
 ונאכלין:
במינו ניצוד. כגון חגבים והגזין:
שאינו במינו ניצוד. צירעין
 ויתושין שאינן לצורך:
חגבים בשעת הטל. עיניהם
 מתעוורות והרי הן ניצודין
 ועומדין:
מקלחות. הרבה ביחד שהן
 מזומנות ליקח:
ארישא קאי. דאף בשעת הטל
 אם מקלחות ובאות שרי ואי לא
 אסור:

תנו רבנן:

"הצד חגביו, גזין, צרעין ויתושין בשבת - חייב,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

כל שבמינו ניצוד - חייב,

וכל שאינו במינו ניצוד - פטור."

תנאי אידך:

"הצד חגבים בשעת הטל - פטור,

בשעת השרב - חייב.

אלעזר בן מהבאי אומר:

אם היו מקלחות ובאות - פטור."

איבעיא להו:

אלעזר בן מהבאי - ארישא קאי, או אסיפא קאי?

תא שמע:

"הצד חגביו: בשעת הטל - פטור,

בשעת השרב - חייב.

אלעזר בן מהבאי אומר:

אפילו בשעת השרב, אם היו מקלחות ובאות - פטור."

13. קו, ב

רש"י

מתני'

צבי שנכנס. מאליו:

ונעל אחד בפניו. זו היא צידתו:

נעלו. שנים פטורים. דהוי להו

שנים שעשאה:

לא יכול אחד לנעול. אורחיה

הוא לנעול בשנים והרי לכל

אחד מלאכה דבלא איהו לא

מתעבדא:

ורבי שמעון פוטר. לטעמיה

דדריש קראי למיפטר זה אינו

יכול וזה אינו יכול בפרק

המצניע (לעיל צב.):

גמ'

הצד ארי. אפילו תופסו אין זו

צידתו שכשכועס משחית

והולך:

עד שיכניסנו לגורזקי שלו. בית

משמר העשוי לו כמין תיבה:

משנה

צְבִי שֶׁנִּכְנַס לְבַיִת: וְנָעַל אֶחָד בְּפָנָיו - חַיִּיב,

נָעְלוּ שְׁנַיִם - פְּטוּרִין,

לֹא יִכּוּל אֶחָד לְנַעוֹל, וְנָעְלוּ שְׁנַיִם - חַיִּיבִין,

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר."

גמרא

אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא אָמַר שְׁמוּאֵל:

הַצֵּד אַרְי בְּשַׁבָּת - אֵינוֹ חַיִּיב עַד שִׁיכְנִיסֵנוּ לְגוֹרְזָקֵי שְׁלוֹ.

14. קו, ב - קז, א

רז"י

מתני'

השני חייב. שהוא צדו :
 הא למה. שני זה דומה מאחר
 שנצוד ע"י הראשון :
 לנועל את ביתו לשומרו. ולא
 לצוד :
 ונמצא צבי. שהוא ניצוד כבר
 שמור בתוכו וכן אע"פ שעמד
 הראשון אין זה אלא כשומרו
 לצבי שהיה לו מאתמול :

גמ'

תחת כנפיו. תחת כנפי כסותו
 ואין יכול לצאת שנעל בפניו
 מאליו :
 יושב ומשמרו. כן ואינו צריך
 לפתוח לו חלון דאינו אלא
 שומר :
 לנועל את ביתו. דכל אדם עושין
 כן :

משנה

יֵשֵׁב הָאֶחָד עַל הַפֶּתַח, וְלֹא מִלְאָהוּ,
 יֵשֵׁב הַשֵּׁנִי וּמִלְאָהוּ - הַשֵּׁנִי חַיִּיב.
 יֵשֵׁב הָרִאשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמִלְאָהוּ,
 וְבָא הַשֵּׁנִי וַיֵּשֶׁב בְּצִדוֹ,
 אִם עַל פִּי שְׁעֵמֶד הָרִאשׁוֹן וְהֵלֵךְ לוֹ: הָרִאשׁוֹן - חַיִּיב,
 וְהַשֵּׁנִי - פְּטוּר,

הא למה זה דומה?

לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו.

גמרא

קז, א

אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב:
 נכנסה לו צפור תחת כנפיו - יושב ומשמרו עד שתחלוש.

מתיב רב נחמן בר יצחק:

"יֵשֵׁב הָרִאשׁוֹן עַל הַפֶּתַח וּמִלְאָהוּ, וְבָא הַשֵּׁנִי וַיֵּשֶׁב בְּצִדוֹ,
 אִם עַל פִּי שְׁעֵמֶד הָרִאשׁוֹן וְהֵלֵךְ לוֹ: הָרִאשׁוֹן - חַיִּיב,
 וְהַשֵּׁנִי - פְּטוּר."

מאי לאו פטור אכל אסור!

לא, פטור ומותר.

הכי נמי מסתברא,

מדקתני סיפא:

"למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו",

מכלל דפטור ומותר.

שמע מינה.

איכא דאמרי:

אמר רב נחמן בר יצחק:

אף אנו נמי תנינא:

"אִם עַל פִּי שְׁעֵמֶד הָרִאשׁוֹן וְהֵלֵךְ לוֹ - הָרִאשׁוֹן חַיִּיב, וְהַשֵּׁנִי פְּטוּר,"

מאי לאו פטור ומותר?

לא, פטור אכל אסור.

הא מדקתני סיפא:

"הא למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו",

מכלל דפטור ומותר.

שמע מינה.

15. קז, א

רש"י

המפיס. מבקע מורסא קויטור"א {**כווייה** **פצע** **מזהם**} :
אם לעשות לה פה. בתוספתא תני הכי אם לקולפה ולעשות לה פה כדרך שרופאים של עכשיו עושין דמתקן לה פתח:
חייב. משום בונה פתח או משום מתקן כלי מה לי לתקן מכה מה לי לתקן כלי:
ואם להוציא לחה. של עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד:
פטור. ומותר דאין כאן תיקון ורבנן נמי לא גזור בה שבות משום צערא:
ומחט של יד. ניטלת בשבת: **ליטול בה את הקוץ.** והיינו דומיא דלחה דמצער ליה ואינו חושש אם יסתם מיד וקאמר ניטלת לכתחילה מחט של יד היא מחט שתופרין בה בגדים ומשום דקתני בהדה ושל שק לפתוח בה את הדלת קרי לה להאי מחט של יד:
קערה. של חרס:
כופין. לכתחילה ולא שיכבה את הנר ואשמעינן דכלי ניטל להצלת דבר שאינו ניטל בשבת:
על עקרב שלא תשוך. ואע"ג דממילא מתציד:

אמר שמואל:

כל פטורי דשבת - פטור אבל אסור, לבר מהני תלת דפטור ומותר: חזא - הא,

וממאי דפטור ומותר?

דקתני סיפא: "למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו".

ואידך:

"המפיס מורסא בשבת,

אם לעשות לה פה - חייב,

אם להוציא ממנה לחה - פטור" (עדויות ב, ה).

וממאי דפטור ומותר?

דתנן:

"מחט של יד ליטול בה את הקוץ" (שבת קכב:).

ואידך:

"הצד נחש בשבת,

אם מתעסק בו שלא ישכנו - פטור,

אם לרפואה - חייב" (עדויות ב, ה).

וממאי דפטור ומותר?

דתנן:

"כופין קערה: על הנר בשביל שלא תאחוז בקורה,

ועל צואה של קטן,

ועל עקרב שלא תישך" (שבת קכא:).

הדרן עלך האורג